

Disiplinler Ararası Bağlamda Tuval Resimlerinin, Dijital Baskı Yöntemi Kullanılarak Giyilebilir Sanatta Uygulanmasına Yönelik Bir Çalışma

Leyla KODAMAN¹, Safiye SARI²

Özet

Plastik sanatlar alanında, sanatın bütünleştirici bir bakışla ele alınması düşüncesi, günümüz sanat dünyasında sanatsal yorumlara alternatif bakışlar getirmiştir. Birden fazla sanatsal biçimi ya da teknik anlatımı bir arada kullanabilen ve plastik bir anlatım tekniği olarak da sıkça kullanılan dijital baskı sanatı, her yeni gelişen sanat biçiminde olduğu gibi giyilebilir sanat alanında da kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı; iki farklı uygulamalı sanat alanını birleştirerek, düşünsel, deneyimsel ve yaratıcı bir süreç ile özgün tasarımlar oluşturmaktır. Tasarım sürecine yön veren ve alt yapısını oluşturan tuval üzerine yağlı boya resimlerin düzenlemelerinden yola çıkarak elde edilen özgün formlar, prototip giysi tasarımları üzerinde dijital baskı tekniği kullanılarak uygulanacaktır. 45x40, 45x50 ve 50x90 cm. boyutlarında tuval üzerine yağlıboya tekniğiyle oluşturulan üç adet resimden yola çıkarak oluşturulan giysi formları, bilgisayar ortamında sanatçı duyarlığıyla yeniden tasarlanarak, dijital baskı tekniğiyle kumaş üzerine aktarılacaktır. Drape tekniği ile elde edilen 1/1 ölçülerindeki giysi kalıpları, dijital baskısı yapılmış kumaşlar üzerine uygulanarak, bitmiş giysi formları elde edilecektir.

Anahtar Sözcükler: Özgün Baskı Resim, Tekstil ve Moda Tasarımı, Giyilebilir Sanat, Tuval Resmi, Giysi Tasarımı, Dijital Baskı.

Abstract

In the field of plastic arts, the idea of addressing art with an integrative perspective has brought alternative views to the artistic interpretations in the world of art. Art of digital printing, used as multiple forms of artistic expression or combination of techniques, is also used in the field of wearable arts as well as other newly emerging art forms. In this study was been to form authentic design through an intellectual, experimental and creative process by combining two different practical fields of art. The authentic form, obtained by starting out of the arrangements of oil on- canvas paintings which direct and form the infrastructure of designing process, was applied on prototype clothing design by using digital printing technique. In this study, where experimental methods have been used, some specific sections was taken taken out of works by using the technique 'oil-on canvas' at dimensions of These sections was a 45x40, 45x50 ve 50x90 cm daped on fabric via digital printing technique by re-designing through artistic sensitivity by computer environment. The clothing patterns at measurements of 1/1 obtained via "drape technique" were applied on digital printed fabric and final clothing forms were obtained.

Key Words: Printmaking, Textiles and Fashion Design, Wearable Art, Oil on Canvas, Costume Design, Digital Printing.

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı sanat ve sanat uygulamaları alanında düşünsel ve deneyimsel yaratıcı bir süreç ile özgün tasarımlar oluşturmaktır. Aynı zamanda sanatın toplum içerisindeki rolünün disiplinler arası bir uygulamayla sunumunun yapılmasıdır.

Çağdaş bir baskı sanatı olarak 21.yy sanatının hemen her alanında sıkça kullanılmakta olan dijital baskı sanatı ve bu sanatın disiplinler arası bağlamda tekstil ve moda tasarımında uygulanabilirliği ve kullanılabilirliğinin örneklerle açıklanması hedeflenmiştir.

Plastik sanatlar alanında sanatın bütünleştirici bir bakışla ele alınması, günümüz dünyası sanat yorumlarına alternatif bakışlar getirmiştir. Söz konusu olan yaratıcı eylem ise, dışa vurumların aldığı biçim, farklı disiplinlerin fiziksel ve bilgisel zorunlulukları dışında birbirinden çok ayrı süreçlere tabi olmaz. Plastik anlatımın sınırları içerisinde birbirleriyle

¹ Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, lkodaman@hotmail.com

² Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, safiyesari@sdu.edu.tr

sürekli kesişen Resim Sanatı ile Tekstil ve Moda tasarımı alanı, modern uzlaşma anlayışının ortaya koyulduğunu gösteren örneklerle doludur.

Bilgi ve deneyimlerin yaratıcı sürece yansımalarının hedeflendiği bu çalışmada teknolojinde yardımıyla çok amaçlı, kullanılabilir, günlük yaşam deneyimine katılabilir, sergilenebilir, giyilebilir ürünler oluşturmaktır. Bu çalışmanın tasarım sürecine yön veren ve alt yapısını oluşturan tuval üzerine yağlıboya resimlerin kompozisyon düzenlemelerinden yola çıkarak elde edilen özgün formlar, prototip giysi tasarımları üzerinde dijital baskı tekniğinde kullanılarak gösterilmiştir.

Tasarım bir organizasyon yeteneğine sahip olmak ve onu kullanabilmektir. İnsan böylelikle gördüğünü anlamlı olarak algılar, benimser ve yaratılmış olan tasarımın değerini anlar, onu tanımlamada katkıda bulunur. Kişinin bu sayılan sentez niteliğindeki katkısının bile tek başına yaratıcı bir tarafı vardır (Gürer;1990:14).

Yaratıcı süreçte işlevin anlamını belirlediği, işleve uygun düşünülen formun uygulanabilecek bir teknikte düzenlenmesi tasarımı meydana getirmektedir. Biçimlendirme, şekillendirme yaratıcı sürecin son aşamalarından biridir. Süreçte araştırma, inceleme ve literatür tarama ile gerekli tüm bilgiler toplanır. Birikime bağlı olarak yapılan "tasnif ve analizle" anlam belirlenir, tanımlanır ve sınırlanır. İçsel anlama, işleve uygun form, değişik değerlendirme yöntemleriyle çözümlenmeye çalışılır. Çözüm genellikle 'esin' ile yakalanır (Atalayer;1994:1).

Bu çalışmaya esin kaynağı, yağlı boya resimlerin kompozisyon kurguları, renkleri, biçim ve formlarıdır. Bir eserden öykünerek başka bir tasarım üretme çabası içerisinde, tasarım somutlaşırken, üçüncü boyutta hayata geçerken birçok estetik değer ve öğe kurgunun içinde yer alır.

Çalışmada modern çağa uygun bir yaşama biçiminin, estetik görsel iletişimlerin nesnelere bulmak, aramak, yaratıcı bir süreçle teknolojiyi de kullanarak yeniyi, farklıyı üretmek adına bir yol izlemek ana hedeftir.

Çalışmanın uygulama aşamasını, araştırmaya ilham kaynağı olan tuval resimlerinin dijital baskı yöntemi kullanılarak giyilebilir sanatta uygulanabilirliğini gösteren üç örnek eser oluşturmaktadır. Özgün giysi tasarımlarıyla elde edilen eserler, Resim Sanatında kullanılan tuval üzerine yağlı boya tekniği ile Giyilebilir Sanatta kullanılan bazı dikiş teknikleriyle uygulanarak araştırmanın güvenilirliği artırılmıştır.

Özgün Baskı Resim Sanatı ve Tarihsel Gelişimi

Baskı kelime ve resimlerin mekanik olarak mürekkep kullanarak çoğaltılmasıdır. Baskı genellikle az miktarda kopya yerine çok miktarda çoğaltma şeklidir. Çeşitli araç ve malzeme kullanarak doğrudan veya kalıplar yolu ile kağıda veya benzeri malzeme üzerine sanatçı tarafından yapılıp basılan resimlere "özgün baskı resim" denir. Batı dillerinde; İtalya'da stampa, Fransa'da estampa, İngiltere'de print sözcüğüyle tanımlanan bu teknik, dilimizde "Özgün Baskı" olarak karşılığını bulmuştur. 1970 yıllarına kadar sanatçısı tarafından yaratma süreci içinde kalıbı oyarak basılan resimlere gravür, resim sanatının bu dalına da gravür sanatı denirdi. Oysaki gravür oyularak yapılmış kalıp ve oyulmuş anlamını taşımaktadır. Litografi ve serigrafi tekniklerinde olduğu gibi oyma işlemi yapılmadan yapılan kalıplarla da özgün baskı resim yapılmaktadır. Bu nedenle 1972 yılında bu sanat dalını daha iyi anlatan "Özgün Baskı Resim" deyimini kullanmıştır. Özgün baskı resim, sanatı kitlelere aktarmada etkin bir sanat dalıdır. Günümüzde başka dillerde, özgün baskı resim teriminin yerine "grafik sanatlar" "Baskı Sanat", "Çoğaltma Sanat", "Elle Basılmış Resim Sanatı", "Gravür Sanatı", "Kazı Resim Sanatı" gibi terimler kullanılmıştır. Özgün baskı resim sanatı ve grafik tasarımı sonucu oluşan ürünler grafik sanatının özünü oluşturur. Grafik hem reklama yönelik, hem de baskı resim olgusu yan yana gelişmiştir. Çünkü grafik sanatının özünde basılması ve çoğaltılması esas alır. İnsanoğlu tarih öncesi devirden itibaren kaya, boynuz, gibi sert yüzeylere resimler yapmışlardır. İnsanoğlu tarih öncesi devirden

itibaren kaya, boynuz, gibi sert yüzeylere resimler yapmışlardır. Asıl baskı sanatı ise kâğıdın bulunmasıyla gerçekleşir. Kâğıt üzerine ilk baskının ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmiyor ancak 15. yy Avrupa'sında özgün baskıya temel olan sert ahşap ve demir, çelik plaklar temel baskı kalıp gereçleri olarak kullanıldığını görüyoruz. (<http://www.forumgercek.com/showthread.php?t=44512>).

Grafik sanatların bir kolu olan ve birkaç baskı tekniğini içine alan "özgün baskiresim" in tarihsel gelişimi ele alındığında, kökeninin insanın ilk üretimini yaptığı mağara duvarındaki resimlere dayandığı görülmektedir. M.Ö. 4000 yıllarında yazının, daha sonraları da kâğıdın bulunmasıyla, basım işi yeni bir nitelik kazanmıştır (Akalan,2000:2). Kâğıt üzerine ilk baskının ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte 15. yy Avrupasında özgün baskıya temel olan sert ahşap ve demir, çelik plakların temel baskı kalıp gereçleri olarak kullanıldığı görülmektedir. Yazılı kaynaklara göre ilk baskı resim örnekleri, 15.yy.da Ren nehri kıyılarında ağaç üzerine oyulmuş figürlerdir. Avrupaya Doğu'dan gelen ağaç oyma tekniği, önceleri sadece kumaş üzerine baskı yapmakta kullanılmıştır. Albert Dürer'in ağaç oyma resimlerinde en yüksek düzeyine ulaşmış, anlatım biçim zenginliği, yüksek bir teknikle birleşmiştir. 16.yy.da bakır gravürün kullanılması ile ağaç baskıda bir gerileme görülür. Bakır oyma (gravür) önce süs eşyası ve metal eşyalar üzerine oymalar yapan kuyumcular tarafından yapılmış, çok daha sonraları bakır gravürle birlikte Çinko, sac, alüminyum gibi diğer metal plakalar üzerine elle ve asitle oyma teknikleri doğmuş ve geliştirilmiştir. Baskı teknikleri içinde geçmişi ve yaygınlığının boyutları ile sanatsal kullanımı yönünden çukur baskının ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Endüstriyel basımcılığın başlangıcını oluşturan taş baskı 1796 yılında Alois Senefelder tarafından bir rastlantı sonucu bulunmuş, çok kısa bir sürede ünlü sanatçılar bu tekniği sanatsal amaçla kullanmışlardır. Taş baskıları ile tanınan Honore Daumier, yaşamı boyunca 4000 dolayında yapıt vermiş önemli sanatçılardan biridir.

Başlangıcı 17.yy.la kadar uzanan ipek baskı (serigrafi) ilk kez Uzakdoğuda uygulanmış, Avrupaya çok uzun süreler sonra gelmiştir. 1950 yılından başlayarak Picasso, Leger, Dufy, Braque gibi sanatçıların ilgisini çeken bu tekniği Vasarely kendi sanatına en uygun teknik olarak benimsemiştir.

1. Dünya Savaşından önce Foular, Di Brücke (köprü) ve Der Blaue Reither (mavi At) sanatçıları ve daha sonrada Ekspresyonistlerin, yaratıcılıklarını dışa vurmada kullandıkları ve yeniden canlandırdıkları baskı resim, teknolojik buluş ve gelişmelerle kullanılan tekniklerinin boyutunu şaşırtıcı biçimde değiştirmiştir. Bu doğrultuda Baskı resim türleri çeşitlilik kazanarak yeni yeni baskı resim türleri oluşmuştur (Atar;1993:120).

Dijital Baskı Sanatı ve Özgün Baskı Resim Sanatındaki Yeri

Elektronik ortamda üretilen sanat olarak kısaca tanımlanabilen dijital sanat, çağdaş bilgiyi, bakışı ve bilinci, teknolojiye ilişkin kuramlar ve kavramlarla değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Birden fazla sanatsal biçimi ya da teknik anlatımı bir arada kullanabilen dijital sanat, insanın çevresiyle, bilgiyle, teknolojiyle, estetikle olan etkileşimini sorgulamaktadır. Dijital sanat, her yeni gelişen sanat biçiminde olduğu gibi geniş bir bağlamda ve çoklu bakışı tercih eden uzun süreli çalışmalarla tanımlanmaya ve sınıflandırılmaya çalışılmaktadır (Sağlamtimur; 2010: 213).

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, baskı tekniklerinin boyutu inanılmaz bir ivme hazanmıştır. Bu ivme hem baskı türlerinin çeşitlilik kazanmasını sağlamış, hem de yeni baskı türlerinin meydana gelmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda baskı ve çoğaltım tekniklerinde geline en son nokta dijital baskı teknolojisidir. Geleneksel ofset baskı tekniğinde kullanılan, film ve klasik anlamdaki kalıp gibi iki vazgeçilmez unsurun ortadan kaldırılmasıyla, herhangi bir fotoğraf, diyapozitif, negatif ve basılmış görüntünün, tarayıcılarla ya da doğrudan dijital kameralar yoluyla bilgisayara aktarılarak, üzerinde çalışılıp değişiklikler yapılmasına; bilgisayarda metin, grafik, çizim v.b. birleştirilerek bir

grafik dokümanın bir dijital baskı makinası yardımıyla doğrudan baskı materyaline basılmasına olanak tanıyan sistemin geneline verilen addır. Gelişen teknoloji ile birlikte coğrafi kısıtlamaların azalması, fiziksel engellerin ortadan kalkması, dijital teknolojilerin ucuzlaması gibi etkenler insanlığın yaşamında sanatsal ve kültürel anlamda değişimleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle dijital teknolojiye yönelik yeni vaatler ve olanaklar, geleneksel sanata meydan okuyarak, yeni biçimsel sunumların oluşmasına neden olurken, yeni anlatım biçimlerini de doğurmuştur. Dijital teknolojilerin merkezinde bulunan bilgisayar, günümüzde sanat ve sanat yapıtını üretme biçimlerinde değişikliklere neden olmuştur.

Dijital sanat, bilgisayarların gelişmesi ve grafik işleme yazılımlarının artmasıyla gerçekleşen bilgisayar devrimi sonucu doğmuş, kurallarını, ifade biçimlerini, karakteristik özelliklerini ve etik değerlerini diğer sanat dallarında olduğu gibi zamanla geliştirerek yerleştirmeye çalışan bir oluşum olarak dikkat çekmiştir. Dijital sanat, fizik, matematik gibi bilimlere olan yakınlığından dolayı geleneksel anlamıyla sanat, sanatçı, sanat yapıtı ve izleyici kavramlarını değiştirmektedir. Bilgisayar teknolojisi, sadece baskı, resim, fotoğraf, video, müzik ve heykel gibi sanatın geleneksel formlarını dönüştürmekle kalmamış, internet sanatı, yazılım sanatı, piksel sanatı, dijital sergilemeler ve sanal gerçeklik gibi tüm yeni formların da sanatsal çalışmalar olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Sanat kollarının doğuşu, gelişmesi ve olgunlaşması belirli bir süreç içerisinde gerçekleşirken, dijital sanatın çok hızlı ve kısa sürede gelişmesi, beraberinde belli kavramsal tartışmaları da getirmiştir. Dijital sanatın, sanat olup olmadığı tartışmasının yanı sıra sanatsal bir akım olma olasılığı da gündeme gelmiştir. Bu tartışmalarda kesin sonuca zaman içerisinde ulaşılabilecektir, ancak dijital alan reddedilemez bir sanatsal anlatım biçimi olarak kabul edilmiştir. Bu sanatsal anlatım formuna uluslararası düzeyde beslenen ilgi çoğalırken, tüm dünyada bu tür sanat eserlerini sergileyen müze ve galerilerin sayısındaki artış dikkat çekici boyuta ulaşmıştır (Sağlamtimur ;2010 :214).

Walter Benjamin, sanat ve teknoloji üzerine 1935’de yazdığı temel ve en ünlü eseri “Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı” adlı denemesinde, “Sanat eserinin tekniğin yardımıyla çoğaltılabilirliği, kitlenin sanatla olan ilişkisini değiştirmektedir” demektedir. Tekniğin yeniden çoğaltılabilme özelliği ile ilkel toplumlarda yüksek kült değere sahip olan sanatın, halka ulaşabilir hale geldiğini vurgulamaktadır. Ancak, yeniden üretim tekniği, yeniden üretilmiş nesneyi gelenek alanından koparmakta, birçok çoğaltım yaparak, eşsiz bir varoluşun yerine bir kopyalar çokluğunu koymaktadır.

Günümüzde, dijital kopyalama çağı, mekanik yeniden üretim çağının yerine geçmiştir. Bu şekilde çok sayıda ve ucuza mal edilen tıpkı-basımlar üretilbildiğinde hem sanat yapıtlarının zamanla bozulmasına karşı bir önlem alınmış, hem de bu değerli kültür mirasları bütün insanlığa mal edilebilmiştir. Benjamin’in mekanik üretimle auranın kayboluşu düşüncesi, dijital çağda yeniden soruşturulmaya başlamıştır. Auranın kayboluşunda “asıl” görüntü yerini dijital “asıl” kopyalara bırakmış, sanat eserinin orijinal biriciklik özelliği çoğaltma teknolojisi ile son bulmuştur. Benjamin’de gelenekle moderniteyi birbirine bağlayan şey “yeniden üretim” kavramıdır (Sağlamtimur;2010:215).

Bir masaüstü renkli yazıcı ile dakikada 5-6 kopya alınırken, dijital baskı makineleri sayesinde baskı hızı saatte onbinlere ulaşmıştır. Bilgisayar üzerinde hazırlanan tasarımın çıktısının normal bir yazıcıdan alınmasından tek farkı hızıdır. Bu sistem, son yıllarda birçok endüstri tarafından kullanılmaya başlamıştır. Kalıp maliyeti olmadığı için farklı tasarımlar üretebilmekte ve bu çeşitlilik, tasarımcının ve müşterinin ufuklarını genişletmektedir. Teknik olarak kuru ofset olarak adlandırılan dijital baskı sisteminde su yerine silikon kullanılmakta ve silikonun suyu itmesi prensibiyle baskı gerçekleştirilmektedir (Uçar; 2004:184-185).

Dijital baskılar, eserlerin, geleneksel baskı türleri yerine dijital baskı makinelerinin kullanılmasıyla elde edilen edisyonlarını ifade eder. Bu imajlar kâğıt, kumaş ve plastik

kanvas başta olmak üzere pek çok çeşit reaktana basılabilirler. Tam doğru renklerin elde edilmesi ve kullanılan boyaların çeşidi yüksek kalite dijital baskıları düşük kalite dijital baskılardan ayırtıran göstergelerdir. Dijital tarayıcılara ışığı geri yansıttıkları için metaliklerin (gümüşler, altınlar), tekrar elde edilmesi özellikle zordur. Yüksek kalite dijital baskılar, çok yüksek duyarlılığı olan baskı makineleriyle ve yüksek çözünürlü veri dosyalarıyla üretilirler. Kullanılan reaktanın elde edilecek renkler üzerinde etkisi vardır ve renk paleti seçilirken ihmal edilemez (<http://tr.artlimits.com/pages/fine-art-print-making>).

Tekstil ve Moda Tasarımı

Sanat yapıtlarının tümü için vazgeçilmez olan özgün olma koşulu yanı sıra işlevsel olma zorunluluğu tekstil ve moda tasarımının ana ilkelerinden biridir. İşlevsel olmayan tekstil ürünlerine serbest sanat yapıtı gözüyle bakmak ve tekstil tasarımı kavramı dışında tutmak daha doğrudur. Kullanım amacıyla seri olarak üretilmedikten sonra söz konusu yapıt, malzemesi tekstil olan, estetik değerlerle bezeli özgün bir sanat objesidir. Bu durumda tuvali kumaştan yapılmış bir yağlı boya resimle, tekstil objesi arasındaki fark boya farkından başka bir şey değildir.

Her türlü sanatsal uğraşta olduğu gibi, tekstil ve moda tasarımında ana sorun yaratmadır. Sanatsal yaratım, ürün halinde bir çevre içinde oluştuktan sonra kendi yaratıcısından koparak bağımsız şekilde var olmaya başlar (Ergür; 1989:28).

Ünlü kişiler modayı değişik biçimde yorumlamışlardır. Alman Filozofu Kant; ahlak açısından değerlendirdiği modayı “temelinde kendini beğenmişlik ve bencillik olan bir taklitçilik” olarak tanımlar.

Ünlü ressam Leonarda Da Vinci modayı bir “çılgınlık” olarak nitelendirir. Thornstein Veblen ise; modanın “gereksiz ve nedensiz bir tüketim sembolü” olduğunu söyler.

İnsan psikolojisini, toplumsal yapıyı ve zamanın ruhunu en ayrıntılı yansıtan unsurlardan biridir giyim kuşam. Giyim kuşam ilk bakışta anlatmasada aslında her detayıyla giyen kuşanan kişiyle ilgili ipuçları taşır. Kişilerin kıyafet seçimleri, sosyal konumunu açıkça ifade etmese bile seçimi ya da mecburiyeti, onun ruhunu ve durumunu yansıtır (Haydaroglu;2008:3). Aslında buda insanı modayla ilgilenmeye iten bir süreçtir ve kişi de ister istemez modanın içinde yer alır.

Günümüzde moda olgusu bütünlüğünde etkisini daha çok hissettiren tasarım kavramı, yaratıcılık ve işlevselliğin aynı potada eritilmesiyle ortaya konmaktadır. Tasarım kavramında, tekstil gibi kullanım amaçlı, endüstriye yönelik ürünlerin tasarımında ürünün işlevselliği birinci derecede önem taşıyor gibi görünse de, kişisel beğenilerin ön plana çıktığı ve de kişiye özel tasarımların ağırlık kazandığı günümüzde yaratıcı süreç, özellikle estetik öğeler açısından daha fazla önem taşımaktadır (Önlü;2010:1).

Yapılan çalışmada da tasarımların işlevselliğinden daha çok tasarım süreçleri estetik ve plastik değerler göz önünde bulundurularak özgün tasarımlar üretme kaygısı ön plandadır.

Tekstil ve Moda Tasarımında Dijital Baskı Sanatının Yeri

Tekstil ve moda tasarımında yaratma aşamasından uygulama ve üretme sürecine kadar bilimin ve teknolojinin katkısı çok önemli bir yer tutar. Bilimin ve teknolojinin olanaklarından yararlanılarak gelişen tekstil ve moda tasarımı, insanın doğayı aşma çabalarından biri olarak gelişimini sürdürmektedir. Tekstil ve tasarımda yeni malzeme ve tekniklerin kullanılması ve yaratıcı çalışmalarda bilgisayar teknolojilerinden faydalanılması yaratım sürecine yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Dijital baskı sanatı, birçok tasarımın yaratılması ve sunulmasındaki yöntemlerden biri olarak, bu yöntemlerin gerçekleştirilme süreçlerine ivme kazandırmaktadır. Kumaş ve dijital baskının gelişimi, baskılama metodlarını değiştirerek, tekstil ve moda tasarımcılarına sınırsız deneyim aşamaları sunarak farklı tasarım oluşturma imkânı sunmaktadır.

Dijital Baskı tekniği katlı görüntülerde zengin bir karışıma izin verirken; geleneksel baskı yöntemlerindeki dokunma duyusuyla hissedilebilen, yüzey özellikleri dijital baskıda ortadan kalkmaktadır (Bowles-Isaac;2009:7).

Çalışmada bunu ortadan kaldırmak ve bu özelliklerin tasarıma yeniden kazandırılması için kumaş üstüne yeniden basmak, tezyinat (süsleme) gibi çeşitli yollara başvurarak hatta eliş ile dijital baskı tekniğinin bir arada kullanılması gibi yeni karma bir sanatı yaratmak için farklı yöntemler kullanılmıştır. Projede kullanılması düşünülen ipekli kumaş üzerine baskı yapma tekniğinin keşfinden buyana kumaş-baskı teknolojisindeki en önemli gelişme, dijital baskı tekniğinin tekstil ve moda tasarımında yeni bir devrim yaratmasıdır. Böylelikle yüzey tasarımında yeni bir görsel dil gelişmeye başlamıştır.

Dijital baskının kullanılması, nispeten yeni ve yüksek maliyetli olduğu için, gerçekte sadece moda ve tekstil tasarım endüstrisinin orta ve üst düzeyleri için uygulanabilir durumdadır. Fakat günümüzde, tekstil, moda, resim ve iç tasarım gibi farklı disiplinlerde, tasarımcıların çalışma biçimlerini değiştiren unsur dijital baskıdır. Bir giysinin ya da ürünün biçimi, dijital araçların hemen ve doğrudan uygulanabilirliğine bağlı hale geldiği için, baskı entegrasyonu tasarımcının vizyonunda her geçen gün daha da önem kazanmaktadır (Bowles-Isaac;2009:10).

Dijital baskının geleneksel baskıya göre dört ana avantajı vardır: Tasarımın kumaş yada başka yüzeyler üzerine aktarılma hızı; karmaşık ayrıntılarda ve milyonlarca renkte baskı yapma yeterliliği; çok geniş ölçekli görüntü üretme imkanı; çevresel anlamda da az etki. Geleneksel baskı yöntemleri, serigrafi (ipek baskı), kalıp baskı, gravür dahil olmak üzere öncelikle her renk için ayrı bir şablon ve görüntünün gerçekleştirilmesi aşamasında da her bir rengin ayrı ayrı olarak düzenlenmesini gerektirir (Bowles-Isaac; 2009:12).

Bu da daha fazla zaman, daha fazla maliyet anlamına gelmektedir. Dijital baskı bu anlamda çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Giyilebilir Sanat

1960'lı yıllarda dışa vurumcu bir hareketin sonucu olarak ortaya çıkan Giyilebilir Sanat, Tekstil ve moda tasarımının bir alt dalıdır. Genellikle el yapımı giysi ya da aksesuarları kapsayan bu sanat akımı, farklı ürünlerle farklı biçimlerin bir arada kullanımına imkân sağlayan yaratıcı çalışmalar dizisidir.

Giyilebilir nesne olan giysi, plastik sanatlarda yalnızca estetik kaygılar ile yorumlanan giysileri, sanatsal tekstil olarak değerlendirebiliriz. Giysi öncelikle giyinme işlevine yönelik hazırlanan ürünlerdir. Giysiyi sanat yapıtı olarak algıladığımızda, sanatçının yaratısını, estetik kaygılar ile görsel ve kavramsal düşüncesini görsel dil ile sunduğu, anlatım yöntemi olarak değerlendirebiliriz (Aslan; 2007:131).

Giyilebilir Sanat imge ve düşüncelerin belirli formlara çevrilmesinde vücudu araç olarak kullanan giysi tasarım süreçleridir. 1960'lı yıllarda ortaya çıkan bu akın gerçek manada 1970'li yıllarda kimlik bulmuştur. Uluslararası bir boyut kazanarak günümüze kadar gelen giyilebilir sanat, yıllar içinde sanat ve moda dünyası için vazgeçilmez tarzlara yaratmıştır.

Başlangıçta giyim sanatının bir parçası olan takı, el dokumaları, işlemler ve otantik giysiler üzerinde gösterilen Giyilebilir Sanat, zaman içinde kişinin yaşam biçimini, tarzını, düşünce ve felsefesini ifade eden tarzlara bürünmüştür. Temel odak noktası, farklı biçim ve formların bir arada kullanımudur. Bu sanat akımında tasarım süreçleri, farklı dikiş tekniklerinin farklı yüzeylerde yenilikçi yaklaşımlarla aktarılmasına aracılık eder. Aynı zamanda giysiler, kendi içinde bağımsız bir bütün olarak tasarlanırlar. Giyilebilir sanat bunun yanında, milletlerin geleneksel kültürlerini yansıtan etnik formların korunmasına, yaşatılmasına ve kültürel mirasın nesiller boyu aktarılmasına imkan sağlar.

Sonuç olarak giyilebilir sanat, mükemmel dikiş kalitesi ile hazırlanan parçaların yüksek dikiş ve süsleme teknikleriyle birleştirilmesine olanak sağlayan, sanatçı da bireysel

düşünme ve yaratıcı faaliyetleri geliştiren önemli bir sanat akımıdır (http://www.julieartisans.com/whatis.html-“what is Art to Wear? Julie Artisans' Gallery”,2010).

Tuval Resimlerinin Dijital Baskı Yöntemiyle Tekstil ve Moda Tasarımında Uygulanabilirliği

Yirminci yüzyılın başında plastik sanatlar alanında çalışan sanatçıların giysi tasarlaması olağan bir şeydi. Örneğin 1906'da Gustav Klimt, arkadaşı olan moda tasarımcısı Emilie Flöge'nin fotoğraflarını çekmiştir. Fotoğraflarda Flöge kendi tasarladığı on giysinin içinde poz vermişti. Modaya el atan diğer sanatçılarsa Henri Matisse, Salvador dali, Alesandr Rodchenko, Sonia Delaunay, Natalya Goncharova ve Oscar Schlemmer'dır (Svendsen; 2006:97-98).

Artık sanat yapıtlarının çıkış noktası yalnızca doğa değildir. Sanatçının geçmişten günümüze peşinden koştuğu şeyin nesnellik oluşu savında yola çıkılacak olursa; bugünün sanatçısının yeni teknoloji ile vardığı nesnellik anlayışının geleneksel olandan oldukça farklı olduğu görülmektedir. Geçmişe göre daha çok nesnenin bilgisine varmaya çalışan bu nesnellik hem görsel hem işitsel farklı algılama isteği içerir. Bilgisayar teknolojinin olanaklarının artması, renk ve biçimlerde sağladığı çeşitlilik, sanatçının yeni keşifler yapması için uygun ortamlar yaratması, estetik arayışına olan tutkusunu doyurabilir (Akçadoğan;2006:328).

Yaratıcı bireyler, içsel düşlemlerine, tasarımlarına, yaşadığı çağın imkân ve ölçülerine göre biçim yaratarak, kendisiyle toplum arasındaki görsel estetik iletişimin nesnesini üretir (Atalayer;1994:1).

İki farklı disiplin alanının teknolojinin olanaklarıyla birleştirildiği çalışmada, giysi tasarımlarının ilham kaynağı olan tuval üzerine yağlıboya (T.Ü.Y.B) resimlerin kompozisyon unsurlarını kısaca inceleyecek olursak;

Sanatçı Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun söylediği; *“Dört küheylan çeker arabamızı biri çizgi, biri renk, biri leke, biri benek.”* Sözüden yola çıkarak;

Resimler tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmıştır. Çalışmaya esin kaynağı olan resimler, kompozisyon düzenlemelerindeki birlik ve düzeni sağlayan bir süreci takip etmeleri açısından, tasarım sürecine kolaylık sağlayacağı için özellikle seçilmiştir. Doğadan esinlenerek duyumlarla ifade edilen kompozisyonlarda zıt renklerin bir arada kullanımı söz konusudur. Sıcak-soğuk ilişkisi gri değerlerle dengelenmeye çalışılmıştır. Yüzey ve derinlik olgusunun plastik geçişlerle sağlandığı kompozisyonlarda pentür, küçük-büyük fırça dokunuşlarıyla tüm yüzeyde dolaşmaktadır. Kompozisyonlarda kullanılan yatay ve diyagonal yüzey parçalanmaları, dikey formlarla bütünleştirilerek derinlik etkisi yaratılmıştır. Büyükten küçüğe, koyudan açığa doğru yüzey üzerinde kurgulanan lekesel geometrik formlar çizginin gücüyle ortaya çıkarılmıştır. Kısaca renkçi ve lekeci bir anlayışla doğa gerçeği görülüp, gösterilmeye çalışılmıştır. Kompozisyonlardaki üçgen ve dikdörtgen formlar, tasarım sürecinde ürünlerimizin formunu belirlemede çıkış noktamız olmuştur. Bu doğrultuda tasarlanan giysilerde de tablolarla kullanılan biçimsel unsurlar özellikle vurgulanmıştır.

Resim No:2 2.Giysi tasarımında kullanılan 1.T.Ü.Y.B⁴

Resim No:1 1.Giysi tasarımında kullanılan 2.T.Ü.Y.B³

Resim No:3 3.Giysi tasarımında kullanılan 3.T.Ü.Y.B⁵

Model Analizleri

1. Model Analizi

1.Yağlı boya resimde kullanılan ve tekrarlar şeklinde kompozisyonda derinlik etkisi uyandıran yüzey parçalanmaları resim 6'daki giysi tasarımında da açık şekilde görülmektedir. Bütün tablolarında kompozisyonda kullanılan geometrik form bu resimde ve giyside biraz daha belirsiz şekildedir. Geometrik formu daha çok giyside çizgisel kesitler halinde görmekteyiz. Resimdeki pentür tadı giysi tasarımında da hissedilmektedir. Mavi-Turuncu kontrastlığının hakim olduğu renkler ağırlıktadır.

³ Leyla KODAMAN 2007

⁴ Leyla KODAMAN 2007

⁵ Leyla KODAMAN 2007

Resim No:4 1.Yağlı Boya Resim ve resimden esinlenerek tasarlanan 1. giysi formu

2. Model analizi

2. Yağlıboya resimden yola çıkarak tasarlanan giyside, daha çok çizgisellik ön plandadır. Kırmızının ana renk olarak kullanıldığı resimdeki çizgisel ifadeler giysinin formuna göre şekillenmiştir. V yaka olarak tasarlanan bu modelde, resim üzerindeki çizgisel desenler, kol ortası dikişinde birbirini geniş açıyla tamamlayacaktır. Verev kuplarla giysi formunun tamamlanması düşünülmüştür. Resim üzerindeki dikdörtgen form ikinci planda ve çizgilerle birlikte kullanılmıştır. Yer yer çizgilerin arasında kaybolan dikdörtgen form giysiye asıl şeklini verendir aslında.

Resim No:5 2. Yağlı Boya Resim ve resimden esinlenerek tasarlanan giysi formu

3. Model analizi

3. Yağlı boya resimden esinlenerek tasarlanan giyside, resimde dikdörtgen bir form olarak yeralan geometrik şekil giyside biraz daha diagonal bir şekilde ve yine tabloda olduğu gibi ortada kullanılmıştır. Giysinin dış hatlarına uygun olarak şekillenen geometrik formu dikey bir şekilde kesen omuzdan başlayarak etek ucuna uzanan kuplarla tamamlanmaktadır. Mavi tonların hakimiyeti korunarak, açık ve koyu değerleriyle dengeler oluşturulmuştur. Yine mavi tonlara zıt turuncular belirli ölçüde giyside yer almaktadır. Resmin kompozisyon düzenlemesinde siyah- beyaz leke dengesinin gösterildiği şekillerdeki diyagonal ve üçgen formlar giysinin yaka ve etek uçlarında gösterilmiştir.

Resim No:6 3.Yağlı Boya Resim ve resimden esinlenerek tasarlanan giysi formu

SONUÇ

Resim Sanatı ve Modanın sürekli kesiştiği günümüz dünyasında bir resmin nesnel bir varlık olarak karşımızda bulunması onun başka sanat alanlarına da ilham kaynağı olacağı anlamına gelebilmektedir.

Sanat ve sanat uygulamaları alanında düşünsel ve deneyimsel yaratıcı bir süreç ile özgün tasarımlar, farklı iki disiplinin bir araya gelmesiyle ve de sanatın toplum içerisindeki rolünün disiplinler arası bir uygulamayla da aktarımı sağlanmaya çalışılmıştır.

Tuval resimlerinden esinlenerek oluşturulan giysi tasarımlarında dijital baskı tekniği kullanılmış ve baskılar ipekli kumaşlar üzerine yapılmıştır. İleriki aşamalarda farklı türdeki kumaşlar üzerine de dijital baskı yardımıyla aktarımlar yapılması düşünülmektedir. Bu aşamalardan sonra en iyi verimin alındığı baskılar tasarlanan giysi formlarına göre dikilecek ve farklı alanlarda sergilenecektir.

KAYNAKÇA

- AKALAN, Güler, (2000). Gravür. Kale Yayınları
- AKÇADOĞAN, İrmak İ. (2006). *Temel Sanat Eğitimi ve Dijital Ortam*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- ASLAN, Cafer,(2007) "Çizginin Sanatsal Tekstildeki Yeri", Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, (Sanatta Yeterlik Tezi), İstanbul
- ATALAYER, Faruk,(1994). *Temel Sanat Öğeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fak. Yayınları, No:5
- BOWLES, Melanie, İSAAC, Ceri, (2009). *Dijital Tekstil Tasarımı*. İstanbul: Güncel Yayınları
- ERGÜR, Atilla,(2000). "Moda -Tasarım". Moda Tasarım Hizmetiçi Eğitim Kursu Ders Notları, Ankara: M.E. B Yayınları
- HAYDAROĞLU, Mine, (2008).Sanat Dünyamız. Sayı:107
- ÖNLÜ, Nesrin,(2004). "Tasarımda Yaratıcılık ve İşlevsellik, Tekstil Tasarımındaki Konumu",Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1)
- SAĞLAMTİMUR, Zuhul Özel,(2010). "Dijital Sanat", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 213-238
- SVENDSEN, Lars,(2008). "Moda ve Sanat", *Sanat Dünyamız Dergisi*. 107, 97-98
- UÇAR, Tefvik Fikret,(2004), Görsel İletişim ve Grafik Tasarım, İstanbul: İnkılâp Yayınları
[http://tr.artlimits.com/pages/fine-art-print-making\(17-04-2012,e.s.15.35\)](http://tr.artlimits.com/pages/fine-art-print-making(17-04-2012,e.s.15.35))
[http://www.julieartisans.com/whatis.html-What is Art to Wear? Julie Artisans' Gallery",2010,\(05.04.2012, e.s. 19.20\)](http://www.julieartisans.com/whatis.html-What is Art to Wear? Julie Artisans' Gallery)
(<http://www.forumgercek.com/showthread.php?t=44512>) (17-04-2012,e.s.16.30)